

4375/2767

Az Iskolai Filmintézet diafilm sorozata

251 szám

MAGYARORSZÁG TELEPÜLÉSFÖLDRAJZA

Földrajzi sorozat: 51

Készült: 1955 évben

1. Egy tanya Kecskemét környékéről

Magános egyedülálló településeink legkifejezőbb példája a tanya. A várostól, a községtől távolabb épült a szántóföldek között. Itt él a földműves egész családjával együtt, az év minden szakában.

2. Algyő

Algyő határában lévő tanyákat mutat be ez a légifelvétel. A tanyák központosítását, tanyaközpontok létesítését csak a felszabadulás után kezdte meg népi demokráciánk nagyobb ütemben. A központosítás által a tanya népe is hozzájut a szociális, kulturális intézményekhez.

3. A tapolcai öböl

Az alföldi tanyák mellett a magános települések típusaihoz tartoznak még a szőlőskertek állandóan lakott villái is. Különösen sok van belőlük a Balaton északi partján. Képünk a tapolcai öbölt mutatja, háttérben a Szigliget hegyével és a tapolcai medencével.

4. A sopronhorpácsi kísérleti telep

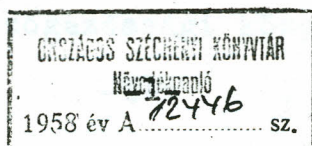
Az ország települési képéhez hozzátartoznak azok a mezőgazdasági kísérleti gazdaságok, gépállomások, termelészövetkezeti csoportok épületei is, melyek falvak, városok közelében, nagy kiterjedésű területen, komoly építményekkel szolgálják a szocialista mezőgazdaságot. Képünk a sopronhorpácsi kísérleti telepet mutatja be.

5. A Mátravidéki Erőmű

Az ipartelepnek nem mindig épülnek lakóhelyek szomszédságában, sokszor állnak magánosan a tájban. Ilyen a Mátravidéki Erőmű is, amely mellett ott csillog az egymillió köbméter vizet tároló mesterséges hűtőtó.

6. Szanatórium

Magas hegységeink magános települése az üdülő, ahol a dolgozók pihenik ki fáradalmaikat. Képünk a Mátrában lévő tudószanatóriumot mutatja be.

7. Tardi házak

Több lakóház tömörüléséből keletkezik a falu. A mátraaljai Tard község házai rendszertelen összevisszaságban épültek.

8. A győri Pánzsáér völgye

Nemcsak az Alföldön, de a dunántuli dombok között is van elég hely, hogy a falu házai csoportosan helyezkedjenek el. Az ilyen települési község közepén rendszerint egy kisebb teret találunk, ahonnan az utcák szerteágaznak. Itt van a Tanácsháza, a posta, az iskola, a templom, a földművesszövetkezet boltja. Így van ez Gyórszentmárton községben is.

9. A Dunazug hegység

A hegyek medencéibe települt apró falvak házainak elrendezése is csoportos. A falu környékéről az erdőt kiirtották s a völgyteknőben mezőgazdálkodás folyik. A kép a Jánoshegy felől ábrázolja a pesthidegkuti medencét Máriaremete községgel.

10. Kőberki csoportos települései falu és közvetlen környékének térképe

A falutól délkeletre a szőlőskertekben magán házak vannak. Északnyugatra erdő.

11. Márkó, bakonyi tömör egyutcás falu

Falvaink egyrésze utcás településű. Egyetlen utcája van, mely rendszeren az országut mentén két oldalt elhelyezkedő házakból áll.

12. Diósjenő a Börzsöny hegy alján

Van rá eset, hogy a község két házsora egy patak partján helyezkedik el. Ilyen településű Diósjenő is a Börzsöny hegység aljában.

13. Térkép egy patakpartra települt kétház soros községről

14. A Balatoni Felvidék képe

A hegység lábánál, az abba bevezető völgyek mentén telepedett le falvaink egy része. Az utmenti településhez, mint ősi maghoz csatlakozott a vele párhuzamosan futó másik ut házcsoportja. A valamikor erdős területen a szántóföldek mind feljebb húzódtak. A háttérben látszó Balatoni Felvidék összefüggő erdőtakaróját is irtványok tarkítják. Előtérben a boráról híres Csopak.

15. Egy sakktáblatelepülésű falu: pl. Sándorfalva

A 150 éves török megszállás alatt kipusztult Alföld új lakóinak osztrák mérnökök jelölték ki a falu utcáit, házhelyeit. Az utcahálózat sakktábla kockáihoz hasonlít.

16. Mérnöki /sakktábla/ alaprajzu falvak elterjedése

E Mária Terézia korabeli Magyarország térképére rárajzolt sakktábla alaprajzu falvak elterjedése egyúttal azt is mutatja, hogy milyen nagy területen pusztult el a 150 éves török megszállás alatt a magyarság.

17. Új bányászházak Sirokon

A felszabadulás óta a községek települési térképe is gazdagodott. Új házsorok épültek ott, ahol erre még hely volt, rendszeren a falu valamelyik szélén.

18. A falvainkban kigyul a fény

De gazdagodott a falu képe azzal is, hogy ma már majdnem minden faluban kigyulladt a villany.

19. Turkeve az első szocialista község

A falu neve hivatalosan község, de népünk csak a nagyobb létszámú falut nevezi községnek. Turkeve volt az első szocialista község hazánkban. Széles utcák, földszintes házak jellemzik a települését mint a legtöbb alföldi községét. Csak a templom tornya, a malom, a téglagyár kéménye emelkedik ki az egyforma magas épületek közül. Emeletes épület alig van a községben: Tanácsháza, iskola.

20. Sümeg repülőgépről

Városaink egy része, különösen a dunántuliak és a hegyvidékiek, várak körül keletkeztek. A város szó is várral ellátott város helyet jelent. Képünkön a mészkőszirtre épült Sümeg vára, körülötte települt Sümeg városa látszik.

21. Sopron belső városrésze

Némelyik városunkat, a középkor folyamán bástyákkal megerősített fal vett körül. A falat idők folyamán lebontották, de helye a településben meglátszik. Sopronnak azt az utját, ahol ez a várfal húzódott, Várkerületnek hívják ma is.

22. Épségben maradt barokk városrész Sopronban

A várfallal körülvett belső városrész csak nagyon kevés helyen maradt meg épségben. E kevés települések közé tartozik Sopron, amelynek belső barokk stílusú utcáját mutatja képünk.

23. Sárospatak

A folyó és a hegy között /a Zempléni- vagy Eperjes-Tokaji-hegység lábánál/ végighuzódó vásárvonal mentén települt Sárospatak. A város az árvízmentes magasabb térszínten /városi teraszon/ épült, amelyet sohasem ért el a folyó árvize. A kép abból a várból készült, mely hivatva volt az utat és a várost védeni.

24. Debrecen

Alföldi városaink mezőgazdasági központok, rendszeren körkörös

települést mutatnak. A város belsőjében nagy tér és széles főutca foglalja el a helyet. Ha valamikor körül is voltak véve palánkkal, annak nyomát már csak a körbefutó utcahálózat mutatja. A városhoz csatlakozó 100-150 éves új településű részek kitűnnek rendezett utcahálózatukkal.

25. Budapest látképe

Ahol a Duna a Szentendrei- és Csepel-sziget között összeszűkülve egy ágban folyik, oda települt Buda és Pest. A budai vár köré épült kis falu s a vele szemben lévő oldalon települt Pestből egyesült Budapest s viseli ezt a nevet 1872 óta. A hidak, amelyek a felszabadulás óta épültek fel újra, a Duna-Tisza között és a Tiszántult kötik össze a Dunántullal.

26. Budapest belvárosának egy része

A belvárosi rész és az északi városrészek légi felvétele szépen mutatja a nagyvárosokra annyira jellemző többemeletes épületek tömegét. Háttérben a Margitsziget és a Nyugati pályaudvar látszik.

27. Pest északi része

Nagyvárosok településére jellemző az is, hogy a két világháború között s a mai időkben újjáépült városrészei levegősebbek, terekkel gazdagított tömbházakból állanak, mint Pestnek ezen a képen ábrázolt északi része.

28. Sashalom

A nagyvárosok közelében - ma már azokkal összeépülve - laza tömörülésű kertvárosokat találunk. Innen járnak be a dolgozók a Helyiérdekű Vasuttal /HÉV-vel/ a fővárosban lévő munkahelyükre. Képünk a felszabadulás óta Nagybudapesthez tartozó Sashalmot mutatja.

29. A múlt... Munkáslakások

A múltban a városok szélén munkáskaszárnyák és nyomortanyák tömkelege telepedett meg. Egy-egy szobában két-három család nyomorgott. A tőkés "háziúr" lakbér fejében a munkás havi jövedelmének 15-20 százalékát is elvette.

30. Új munkásházak Budapesten

Ma a város szélén lebontott öreg városrészek helyén napfényes, levegős munkásházak épülnek. A köztük létesítendő parkok is új szint jelentenek a város települési képében.

31. A Népstadion képe

Városok szélén nagy területet foglalnak el az ipari létesítményeken kívül a sport céljait szolgáló építmények is. A budapesti Népstadion 80 000 ember befogadására képes s olimpiai játékok tartására is alkalmas. Épült 1953-ban.

32. Sztálinváros

Épülő szocialista hazánk mérnökiileg tervezett új ipari városokat teremtett. Dunapentele helyén épült fel Sztálinváros, melynek a képünkön látható lakónegyedét erdősáv választja el a város ipari övezetétől: az üzemektől, gyáraktól. Háttérben a Duna vonala fehérlik.

33. Sztálinváros dunai kikötője építkezés közben

Folyómenti nagyvárosok, iparvárosok és telepek képéhez hozzátartozik a kikötő is.

34. Hazánk országútjainak térképhálózata

Mint a pókháló szálai, úgy hálózák be az utak az ország területét. Nemcsak a vastagabb vonallal jelzett magasabbrendű országos főutvonalak, de a másodrendű utak is folytatódnak a szomszéd országok útjaiban.

35. Műút a Balaton északi partján

Lakóhelyet- lakóhellyel, ipartelep- iparteleppel köt össze az út. Hol völgyeket ivel át, hol hegyekre kuszik fel. A Balaton északi partján futó műút a tihanyi félszigetre visz.

36. A dunántúli Mánfa-völgy

A patak partján, a domboldalon, ahová a patak esetleges árvize már nem ér fel, vezet az út faluról-falura. A nyárfasorral szegélyezett országútba, jobbról egy községi út, a rétről pedig egy kanyargós dűlőút torkollik bele.

37. A Hernád legalsó szakasza

A folyó melletti dombháton fut az út szántóföldek között.

38. Korszerű betonut a Nyírségben

Az út 1950-ben épült.

39. Hazánk és a szomszédos államok vasúthálózata

Az út és a vasút az ország érrendszere. Hazánk vasútvonalai Budapestre futnak össze. A II. világháborúban tönkrement vasútvonalainkat nemcsak hogy teljesen helyreállítottuk, hanem a felszabadulás óta számtalan új vasútvonalat is építettünk.

40. A Mecsek előtti dombvidék egyik viaduktja

A vasút a hegyeket vagy kikerüli, vagy alagutban fut rajtuk keresztül. A völgyeket magas hidakkal /viadukttal/ iveli át. Képünk a Mecsek előtti dombvidék egyik viaduktját mutatja, melyen az abaligeti alagut felé visz a vasút.

41. Ganz-Diesel elektromos vonat

Vasútvonalainkon nemcsak gőz- és világhíres villanymozdonyaink /Kandó/ futnak, hanem legújabbán Ganz-Diesel elektromos

vonatok is. Óránkénti átlagsebességük felül van a 125 km-en.

42. Magasfeszültségű távvezeték hálózata

Uj szint jelent az ország települési térképén a magasfeszültségi távvezeték hálózata. Ezek viszik el az ország minden részébe Inota, Mátravidéki Erőmű, Tiszalök elektromos áramát.

FELSŐOKTATÁSI JEGYZETELLÁTÓ VÁLLALAT BUDAPEST

Felelős vezető: Heitter Imre

8-2319/251/PE